

0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. ผลการศึกษาและเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ โดยรวมและรายด้าน จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ในที่นี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบโดยรวมและรายด้านเท่านั้น ปรากฏผลดังตารางที่ 3 จากตารางที่ 3 พบว่าการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($X=3.47$) ส่วนโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.96$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ ด้านการเจรจา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก ส่วนการบริหารความขัดแย้งของ

ผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้ง 2 ขนาด ด้านการกระจายความเป็นธรรม และด้านการใช้อำนาจ อยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนทั้ง 2 ขนาด พบว่าโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารความขัดแย้งมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารความขัดแย้งมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็ก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์ การทดสอบระดับชาติ และโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทำสอบระดับชาติ และผลการทำสอบ ระหว่างกลุ่มด้วยการทำสอบ-ที

การบริหารความขัดแย้ง	โรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่าน เกณฑ์การทดสอบระดับชาติ (N=168)			โรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่าน เกณฑ์การทดสอบระดับชาติ (N=280)			t
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	S.D.	แปลผล		
	1. การวิเคราะห์สถานการณ์	3.95	0.53	มาก	3.55	0.61	
2. การเจรจา	3.93	0.67	มาก	3.52	0.79	มาก	5.82**
3. การกระจายความเป็นธรรม	3.76	0.56	มาก	3.70	1.14	มาก	0.81
4. การใช้อำนาจ	3.89	0.63	มาก	3.63	0.88	มาก	3.51**
โดยรวม	3.88	0.54	มาก	3.60	0.76	มาก	4.58**

**p<0.01

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่าน
 เกณฑ์ การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

การบริหารความขัดแย้ง	ขนาดของโรงเรียน									F
	โรงเรียนขนาดเล็ก			โรงเรียนขนาดกลาง			โรงเรียนขนาดใหญ่			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
1. การวิเคราะห์สถานการณ์	3.71	0.40	มาก	3.69	0.25	มาก	4.38	0.53	มาก	53.57**
2. การเจรจา	4.00	0.82	มาก	3.52	0.40	มาก	4.29	0.56	มาก	28.14**
3. การกระจายความเป็น ธรรม	3.72	0.37	มาก	3.41	0.36	ปาน กลาง	4.14	0.57	มาก	41.15**
4. การใช้อำนาจ	3.81	0.49	มาก	3.45	0.37	ปาน กลาง	4.37	0.58	มาก	56.80**
โดยรวม	3.81	0.41	มาก	3.52	0.29	มาก	4.30	0.51	มาก	56.15**

**p<0.01

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่าน
 เกณฑ์ การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

การบริหารความขัดแย้ง	ขนาดของโรงเรียน							t
	โรงเรียนขนาดเล็ก (N=192)			โรงเรียนขนาดกลาง (N=80)				
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
1. การวิเคราะห์สถานการณ์	3.46	0.63	ปานกลาง	3.80	0.51	มาก	4.50**	
2. การเจรจา	3.42	0.85	ปานกลาง	3.81	0.56	มาก	4.49**	
3. การกระจายความเป็นธรรม	3.51	0.88	มาก	4.21	1.53	มาก	3.84**	
4. การใช้อำนาจ	3.51	0.90	มาก	4.00	0.77	มาก	4.52**	
โดยรวม	3.47	0.76	ปานกลาง	3.96	0.69	มาก	5.07**	

**p<0.01

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติและโรงเรียนที่นักเรียน

สอบไม่ผ่านเกณฑ์การทำสอบระดับชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันผู้บริหารโรงเรียนจบการศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการจัดอบรมและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง

ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี และหลักการในการบริหารการศึกษา มีความรู้ ความสามารถในการบริหารการศึกษา รวมถึงการบริหารความขัดแย้งในโรงเรียน และเมื่อพิจารณา รายละเอียดของกระบวนการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการวิเคราะห์สถานการณ์เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถพิจารณาสาเหตุของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง สามารถคาดคะเนสถานการณ์ที่อาจนำไปสู่การเกิดความขัดแย้ง และสามารถวิเคราะห์ประเด็นความขัดแย้งในโรงเรียนลักษณะกลุ่มย่อย ด้านการเจรจา อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเจรจาถือเป็นหัวใจสำคัญของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องรู้จักใช้วิธีการเจรจาเป็นเครื่องมือเพื่อขจัดปัญหาความขัดแย้งให้เบาบางลง หรือให้อยู่ในระดับเหมาะสม การเจรจาจึงเป็นงานที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหารโรงเรียนที่จำเป็นต้องพัฒนาตนเอง เพื่อให้สามารถอธิบายให้ผู้บังคับบัญชาเข้าใจเรื่องที่เกิดขึ้น และสามารถคัดเลือกข้อมูลมาเปิดเผยในลักษณะที่เป็น การจูงใจได้ ด้านการกระจายความเป็นธรรม อยู่ใน ระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการกระจายความเป็นธรรม ส่งผลต่อความพึงพอใจของครู หากครูได้รับความ ยุติธรรมและความเสมอภาค การปฏิบัติงานจะเกิด ประสิทธิภาพ ทำให้บรรลุเป้าหมายและเกิดความสามัคคี ทำให้ครูรู้สึกที่ศักดิ์ศรีของความเป็นปัจเจกชน และ ความเป็นมนุษย์ แต่ถ้าไม่เกิดความเป็นก็ยิ่งทำให้เกิด ความขัดแย้งขึ้น ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องศึกษา ทำ ความเข้าใจ และพัฒนาตนเองในการบริหารความ ขัดแย้งด้วยกระบวนการกระจายความเป็นธรรม ซึ่งทำให้ ผู้บริหารโรงเรียนมีความสามารถปฏิบัติต่อผู้อื่นทั้ง สองฝ่ายอย่างเท่าเทียม และสามารถรับฟังความคิดเห็น ทุกฝ่ายโดยไม่มีอคติลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และด้านการใช้อำนาจ พบว่าอยู่ระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากการใช้อำนาจมีความสำคัญและความ

จำเป็นต่อการบริหารงาน เพื่อให้การบริหารงานใน หน้าที่สำเร็จตามเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนต้อง ตระหนัก ทำความเข้าใจในการใช้อำนาจในการบริหาร ความขัดแย้ง โดยการใช้อำนาจตามกฎหมายแก้ไข ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรรยา เล็งเทียนชัย (2544) ที่ทำการศึกษาทักษะและ วิธีการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา หนองบัวลำภู พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มี ทักษะการบริหารความขัดแย้งอยู่ในระดับมาก และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เจริญ (2552) ที่ศึกษา สภาพความขัดแย้งและทักษะการจัดการความขัดแย้ง ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 พบว่า ผู้บริหาร สถานศึกษามีทักษะการจัดการความขัดแย้งโดยภาพ รวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัย จิ ระพงษ์ (2552) ที่ศึกษาทักษะการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่าพฤติกรรมการใช้ ทักษะการบริหารความขัดแย้ง โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้ง ของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้ใน โรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่าน เกณฑ์การทดสอบระดับชาติและ โรงเรียนที่นักเรียน สอบไม่ผ่านเกณฑ์การทำสอบระดับชาติ โดยรวม แตกต่างกัน และรายด้านส่วนใหญ่แตกต่างกัน ซึ่ง สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การ ทดสอบระดับชาติ มีความสามารถในการวิเคราะห์ สถานการณ์ การเจรจา และการใช้อำนาจได้อยู่ใน ระดับมาก ส่วนผู้บริหารโรงเรียนใน โรงเรียนที่ นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ อยู่ ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียน สอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ มีความสามารถ วิเคราะห์ได้ว่าแต่ละบุคคลเข้าข้างฝ่ายใด มีความ

ชำนาญในการเจรจา และสามารถใช้อำนาจ โดยผ่านการเห็นชอบจากคู่อภิทั้งสองฝ่าย มากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ จนส่งผลให้ประสิทธิภาพการบริหารความขัดแย้งแตกต่างกัน ส่วนด้านการกระจายความเป็นธรรม ผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติใช้กระบวนการบริหารความขัดแย้งด้านการกระจายความเป็นธรรมในระดับมาก เท่ากันกับผู้บริหารในโรงเรียนนักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกระจายความเป็นธรรมเป็นเรื่องสำคัญในการบริหารความขัดแย้ง ผู้บริหารในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท จึงบริหารความขัดแย้งด้วยความยุติธรรม ให้เกียรติคู่อภิทั้งสองฝ่าย ปฏิบัติต่อกู่อภิโดยยึดหลักความเสมอภาค และพิจารณาความต้องการของคู่อภิทั้งสองฝ่าย

2. ผลการศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ ในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด บริหารความขัดแย้งด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ โดยมีความสามารถในการพิจารณาสาเหตุของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง ในด้านการเจรจา ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความสามารถในการเลือกสถานที่ในการเจรจาได้อย่างเหมาะสม ในด้านการกระจายความเป็นธรรม ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ปฏิบัติต่อกู่อภิทั้งสองฝ่ายอย่างเท่าเทียม ยึดหลักเสมอภาค ไม่มีอคติลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ในด้านการใช้อำนาจ ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีความสามารถในการบริหารความขัดแย้งโดยการใช้อำนาจอยู่บนพื้นฐานของการให้เกียรติคู่อภิทั้งสองฝ่าย

ผลการเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติทั้ง 3 ขนาด มีการบริหารความขัดแย้งแตกต่างกัน โดยผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่ เห็นว่ามีการบริหารความขัดแย้งมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก บริบทของโรงเรียนแตกต่างกัน ผู้บริหารจึงบริหารความขัดแย้งต่างกัน โดยโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ มากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้บริหารในโรงเรียนขนาดใหญ่จึงมีทรัพยากรทั้งบุคคล และงบประมาณ เป็นเครื่องมือในการบริหารความขัดแย้งมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก นอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ ต้องบริหารบุคลากรจำนวนมาก ซึ่งจะเกิดปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ จึงมีประสบการณ์ในการบริหารความขัดแย้งมากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก โดยในด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่สามารถพิจารณาสาเหตุของความขัดแย้งได้อย่างถูกต้อง ได้มากกว่ากับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการเจรจาผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่ มีความสามารถพูดเพื่อการประสานเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่ายได้มากกว่ากับผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กและโรงเรียนขนาดกลาง ในด้านการกระจายความเป็นธรรม ผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความสามารถแสดงความจริงใจต่อกู่อภิได้มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก ในด้านการใช้อำนาจผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่มีความสามารถใช้อำนาจ โดยผ่านการเห็นชอบจากคู่อภิทั้งสองฝ่าย ได้มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดเล็ก

3. ผลการศึกษาการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียน ตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์ และด้านการเจรจา อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนโรงเรียนขนาดกลางอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารในโรงเรียนขนาดกลาง มีความสามารถในการวิเคราะห์ได้ว่าแต่ละบุคคลเข้าข้างฝ่ายใด มีการวางแผนก่อนเจรจา มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารในโรงเรียนทั้ง 2 ขนาด ในด้านการกระจายความเป็นธรรม และด้านการใช้อำนาจ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 2 ขนาด มีความสามารถในการบริหารความขัดแย้ง โดยมีความจริงใจและให้เกียรติคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และใช้อำนาจในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสม

ผลการเปรียบเทียบการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ในโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน ผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีการบริหารความขัดแย้งมากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลางมีความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ได้ว่าแต่ละบุคคลเข้าข้างฝ่ายใด มีความสามารถในการยกเลิกการเจรจาได้อย่างเหมาะสม รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่ายไม่ลำเอียงเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง สามารถใช้อำนาจให้เกิดการเจรจาและใช้อำนาจโดยผ่านการเห็นชอบของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้มากกว่าผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

จากผลวิจัยพบว่าผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติมีความสามารถในการบริหารความขัดแย้งมากกว่าผู้บริหารในโรงเรียนที่นักเรียนสอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติ ดังนั้นผู้บริหารในโรงเรียนที่สอบไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบระดับชาติควรพัฒนาทักษะและกระบวนการการบริหารความขัดแย้งให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การบริหารความขัดแย้งที่ถูกต้องและเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณหัวหน้ากลุ่มสาระทุกโรงเรียนในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬที่อนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งคณาจารย์สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

เอกสารอ้างอิง

จรรยา เลียงเทียนชัย. ทักษะและวิธีการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาหนองบัวลำภู [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2544.

จิระพงศ์ สุภศรี. ทักษะการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา]. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี; 2552.

เจริญ สุ่มศรี. การศึกษาสภาพความขัดแย้งและทักษะ
การจัดการความขัดแย้งของผู้บริหาร
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 [วิทยานิพนธ์
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ
บริหารการศึกษา]. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครสวรรค์; 2552.

พรนพ พุกกะพันธ์. การบริหารความขัดแย้ง.

กรุงเทพฯ: ว.เพ็ชรสกุล; 2542.

วันชัย และรัตนภรณ์ วัฒนศัพท์. การแก้ปัญหาความ
ขัดแย้งในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: คลังวิชา;
2548.

สุรัชย์ ไววรรณจิต และคณะ. การนำผลการทดสอบ
ทางการศึกษาแห่งชาติ(O-NET)ระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ไปใช้ในการ
พัฒนาคุณภาพผู้เรียน: กรณีศึกษาโรงเรียน
เอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่จังหวัด
ชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบ
ทางการศึกษาแห่งชาติ(องค์การมหาชน):
2557.

เสาวลักษณ์ นิกรพิทย. การจัดการและพฤติกรรม
องค์กร. อุดรธานี: คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี; 2550.

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์. ความขัดแย้งการบริหารเพื่อการ
สร้างสรรค์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เลิฟ
แอนด์ ลิฟ เพรส; 2534.